

عقاب‌های تپه ۶۰

محبوبه شمشیرگراها

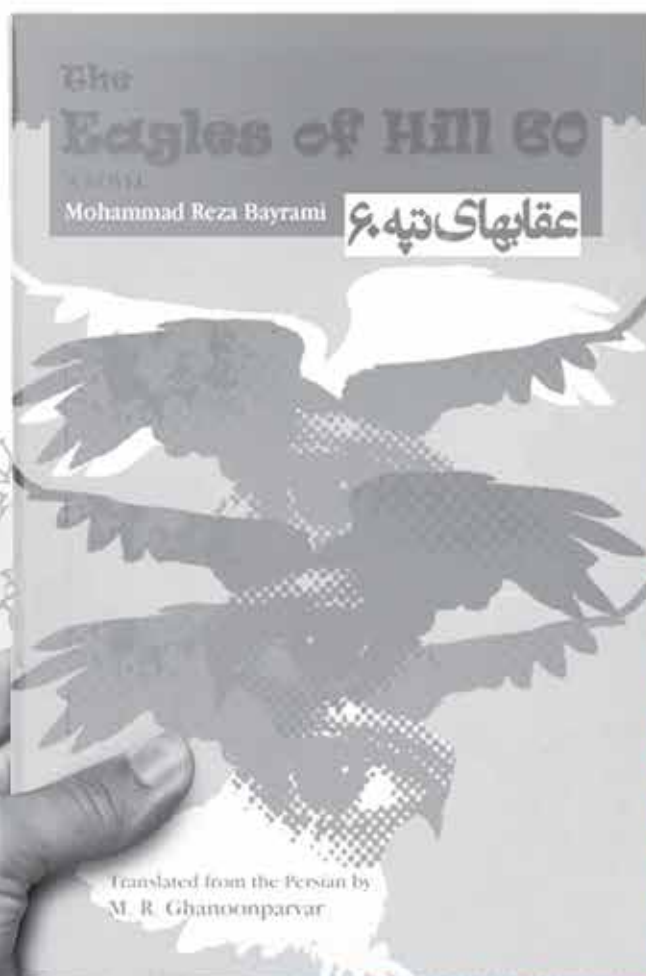
دکترای زبان و ادبیات فارسی، استادیار سازمان اسناد و کتابخانه

ملی ایران

گروه پژوهش‌های ایران‌شناسی و اسلام‌شناسی

از همان سال‌های ابتدایی تجاوز نظامی رژیم بعثی عراق به خاک ایران و هم‌زمان با اسلحه به‌دوشی شماری از ساکنان این سرزمین برای دفاع از خود و کشور در مقابل حملات حزب بعث، عده‌ای نیز قلم به دست گرفتند و سعی کردند با روایت برخی رخداد‌های این واقعه - چه به صورت واقع‌گرایانه (خاطرات) و چه تخیلی و ادبی (داستان و رمان) - آثاری مؤثر و ماندگار در این زمینه خلق کنند؛ به‌طوری که تاکنون بالغ بر هزاران اثر در حوزه ادبیات جنگ ایران و عراق/دفاع مقدس و نیز موسوم به ادبیات پایداری ایران در قالب‌های رمان، داستان کوتاه و بلند، سرگذشت‌نامه، یادداشت‌های روزانه و خاطره به نگارش درآمده است.

ترجمه این آثار قبلاً چندان مورد توجه نبود اما در سال‌های اخیر با اقبال برخی افراد، مسئولان و نهادهای فرهنگی مواجه شده است. در طول بیش از ده سالی که حرکت ترجمه آثار جنگ تحمیلی به زبان‌های دیگر - هرچند به کندی - ادامه داشته، بیش از پانزده کتاب خاطره، رمان و مجموعه داستان، عموماً به زبان‌های انگلیسی (اغلب)، اردو، عربی، فرانسه، اسپانیولی و ترکی استانبولی ترجمه، چاپ و در کشورهای مختلف توزیع شده است.^۱ پل اسپراکمن^۲، محمدرضا قهرمان‌پرور و غلامحسین متو را می‌توان از پیش‌گامان و پرکارترین مترجمان این حوزه در خارج از کشور به‌شمار آورد. گفتنی است این حرکت با همه افت و خیزها و نقاط قوت و ضعف خود، همچنان ادامه دارد^۳ و

هم‌اکنون تعداد قابل توجهی از آثار متعلق به این نوع ادبیات، در حال انتشار یا ترجمه‌اند. یکی از آثاری که اخیراً انتشارات مزدا منتشر کرده، ترجمهٔ رمان کوتاه **عقاب‌های تپهٔ ۶۰** است. انتشارات مزدا که به حق باید آن را پیش‌تاز نشر ترجمهٔ خاطرات و ادبیات دفاع مقدس به زبان انگلیسی دانست، از سال ۲۰۰۶ با انتشار سفر به گرای ۲۷۰ درجه^۴ از احمد دهقان ترجمهٔ این آثار را در حوزهٔ فعالیت خود قرار داد. پل اسپراکمن، ایران‌شناس مشهور آمریکایی، پس از ترجمهٔ اثر مذکور، به فعالیت در این زمینه و همکاری پیوسته با مزدا ادامه داد؛ به‌طوری که در طول ده سال گذشته موفق شده است. شطرنج با ماشین قیامت^۵ و داستان‌های شهر جنگی^۶ از حبیب احمدزاده، نویسندهٔ ادبیات داستانی دفاع مقدس و نیز اثر مشهور دا^۷، خاطرات سیده‌زهره حسینی به قلم اعظم‌السادات حسینی را به چاپ برساند.

در کنار اسپراکمن، محمدرضا قانون‌پرور، مترجم توانمندی است که با انتشارات مزدا همکاری جدی دارد و آثاری در این زمینه ترجمه کرده است. ضمن آنکه ایرانی بودن قانون‌پرور و آگاهی دقیق او از فرهنگ و ادبیات فارسی اعم از دورهٔ انقلاب اسلامی، به منزلهٔ امتیازی بزرگ در مقایسه با اسپراکمن، او را از خطاهای ناشی از برداشت‌های نادرست از متن اصلی برکنار داشته که نگارنده در مقاله‌های دیگر به برخی از موارد و مصادیق آن‌ها اشاره کرده است.^۸ قانون‌پرور استاد ادبیات و زبان فارسی در دانشگاه تگزاس در اوستین^۹ است و در دانشگاه‌هایی نظیر دانشگاه اصفهان، ویرجینیا^{۱۰} و آریزونا^{۱۱} نیز سابقهٔ تدریس دارد. او که بیش از پنجاه سال است در غرب و اغلب در آمریکا زندگی می‌کند، در سال ۱۹۷۹ موفق شد مدرک دکترای خود را در رشتهٔ ادبیات تطبیقی از دانشگاه تگزاس اخذ کند. کارنامهٔ پربر او از حیث تألیفات^{۱۲} متعدد در حوزهٔ فرهنگ، آشپزی، هنر و ادبیات ایرانیان، و نیز ترجمه‌های در خور توجه او، از تلاش و اهتمام مجدانهٔ این استاد ایرانی در نقل و بسط فرهنگ و ادبیات سرزمین خویش در جهان حکایت دارد. او تاکنون چندین داستان بلند و کوتاه و رمان‌های زیادی را از فارسی به

انگلیسی برگردانده است که از جملهٔ آن‌ها می‌توان نون والقلم، سنگ‌صبور، سووشون و افسانه آفرینش را نام برد.^{۱۳} قانون‌پرور جز ترجمهٔ رمان مختصر **فال خون**^{۱۴} از داوود غفارزادگان که به ادبیات جنگ به‌طور مطلق تعلق دارد و از زاویه‌ای انسانی و بعدی هستی‌شناسانه به این مقوله می‌پردازد، موفق شد در همان سال ۲۰۰۸ ترجمهٔ **زیتون سرخ**^{۱۵} را با موضوع خاطرات و به عبارتی زندگی‌نامهٔ اولین زن هسته‌ای ایران در سال ۲۰۱۵ به انتشار برساند. این کتاب، خاطرات ناهید یوسفیان؛ همسر شهید علی امینی است که در گفت‌وگو با سید قاسم یاحسینی و به قلم او نوشته شده است. اثر مذکور که روایت‌هایی قابل تأمل از مرارت‌ها و ایستادگی‌های سرسختانه این زن صبور و تلاشگر را دربردارد، برای اولین بار در سال ۱۳۸۷ به فارسی و به همت دفتر ادبیات و هنر مقاومت حوزهٔ هنری، توسط انتشارات **سورهٔ مهر** چاپ شد.

پس از سابقهٔ مذکور در ترجمهٔ ادبیات جنگ، این مترجم اخیراً موفق شده است تازه‌ترین اثر خود در موضوع ادبیات جنگ ایران و عراق/دفاع مقدس را با نام **عقاب‌های تپهٔ ۶۰** به همت نشر مزدا، روانهٔ بازار کند. این رمان که محمدرضا بایرامی، از داستان‌نویسان بنام ایرانی آن را نوشته، بار نخست دو سال پس از پایان جنگ، در سال ۱۳۶۹ منتشر شده است. این اثر، اولین کتاب از این نویسنده نیست که به قلم قانون‌پرور به انگلیسی برگردان می‌شود. او پیش از این،

قصه‌هایی نظیر «کوه مرا صدا زد» و «بر لبهٔ پرتگاه» از مجموعه قصه‌های سبلان را نیز به جامعهٔ انگلیسی‌زبان ارائه کرده بود. **عقاب‌های تپهٔ ۶۰** که در مجموعه کتاب‌های طلایی انتشارات سورهٔ مهر قرار دارد، با برخورداری از پنج جایزه و دیپلم افتخار، از آثار برگزیدهٔ ادب پایداری به‌شمار می‌آید و بی‌شک موفقیت‌های این اثر، چه در استقبال علاقه‌مندان و مخاطبان و چه در کسب جوایز داخلی و بین‌المللی، از دلایل ترجمهٔ آن بوده است.^{۱۶} گفتنی است سریال انیمیشن «عقاب‌های تپه ۶۰» نیز در ۲۷ قسمت بر اساس این رمان ساخته و بارها از سیمای جمهوری اسلامی ایران پخش شده است. نویسنده در این داستان، زندگی عادی چند رزمنده را در یک دستهٔ شناسایی، کمی آن‌طرف‌تر از خط مقدم، مورد توجه قرار داده و سعی کرده است ماجرای را از نزدیک‌ترین و پنهانی‌ترین لایه‌های جنگ با نگاهی ملموس و پرداختی جزئی‌نگرانه به تصویر بکشد. بایرامی اولاً با انتخاب موضوع خاص و نوع بیان و زبان صمیمی، توانسته است فضای لطافت در روح شخصیت‌های داستان و جبهه را در مقابل خشونت جنگ و رخدادهای عادی مناطق عملیاتی، برجسته کند و بدین طریق با نگاه و شیوه‌ای نوین، اثری متفاوت با بسیاری از آثار متعلق به ادبیات دفاع مقدس بیافریند. شخصیت‌های اصلی داستان، احمد و سعید، دو دوست نوجوانی هستند که در کنار هم به منطقه اعزام شده‌اند. تلاش و علاقهٔ این دو دوست به‌ویژه احمد، در نگهداری و تیمار یک جوجه عقاب و بزرگ کردن و آموزش دادن آن، به نحوی که بتواند در موقعیت‌های لازم جنگ به کار آید، در ارتباط و ابراز احساسات دیگر هم‌رزمان جوان آن‌ها، موضوعی است که نویسنده را در ایجاد جذابیت‌های داستانی، آن هم در ارتباط با روی دیگر سکهٔ جنگ، یاری رسانده است. ضمن آنکه نمی‌توان از تأثیر فضاسازی‌های هنرمندانه و دقیق بایرامی در توفیق او در این مسیر چشم پوشید؛ به‌طوری که باید گفت اثر بیش از هر چیز بر پایهٔ توصیف و صحنه‌پردازی شکل گرفته است. توصیفات جزئی کتاب از صحنه‌ها، شخصیت‌ها و حوادث رخ داده

ملی بازگشت... در حسرت روزها

دکتر منیر السادات هژبر

اشاره

به یاد قیصر امین پور، در حسرت آن روزهای
برنگشتنی دیدار و گفت‌وگو با او، از زبان خود
با شعر او می‌گوییم:

هر چند که دل‌تنگ‌تر از تُنگ بلورم

با کوه غمت سنگ‌تر از سنگ صبورم

اندوه من انبوه‌تر از دامن الوند

بشکوه‌تر از کوه دماوند غرورم

یک عمر پریشانی دل بسته به مویی است

تنها سر مویی ز سر موی تو دورم

ای عشق به شوق تو گذر می‌کنم از خویش

تو قاف قرار من و من عین عبورم

بگذار به بالای بلند تو ببالم

کز تیره نیلوفرم و تشنه نورم

(گل‌ها همه آفتابگردانند، ۱۳۸۶: ۱۲۲)

صبور و صادق و صمیمی

زمانی که رفت، هشت سال بود که با مرگ
دست و پنجه نرم می‌کرد اما حسرت یک
«آخ» را بر دل آن گذاشت. شاید این عمر
پردرد و رنج و صبوری را برای شعر امروز از
خدا گرفته بود.

گذشته از سخن و شعر و فکر و الایش، نجابت
و مهربانی و یکرنگی‌اش دل از کودک و
جوان و پیر و میان سال روده و همه را بی‌قرار
و پریشان نبودنش کرده است. دانشجویانش
مشتاق و حریص در کلاس‌هایش شرکت
می‌کردند و هراس از دست دادن حتی یک
ساعت از حضور در کلاس دکتر امین پور،
بی‌تابانه به صحن کلاس می‌کشاندشان و

همه تن چشم و سراپاگوش می‌نشانده‌شان.

آشارش را نیز بارها نام برده و معرفی
کرده‌اند؛ از «آینه‌های ناگهان» گرفته که

- *Iranian Drama: an Anthology*, California:

Mazda: 1989

- *Iranian Film and Persian Fiction*, California:

Mazda: 2016

- *Persian Cuisine: Traditional Regional and Modern Foods*, California: Mazda: 2014

- *Persian to Beginners*, California: Mazda: 1985

- *Reading Chubak*, California: Mazda: 2005

- *Prophets of Doom*, California: Mazda: 1984

- *Persian Cuisine: Traditional Foods; Book 1*, California: Mazda: 1982

- *Persian Cuisine, Book Two: Regional and Modern Foods*, California: Mazda: 1984

- *In a Persian Mirror: Images of the West and Westerners in Iranian Fiction*, Austin: University of Texas Press, 1993

- *Kanizu*, California: Mazda: 2004

- *Iranian Languages and Culture: Essays in Honor of Gernot Ludwig Windfur*, California: Mazda: 2012

- *The Neighbor Says: Nima Yushig and the Philosophy of Modern Persian Poetry*, Bethesda: Ibbex, 2009

- *A Persian Mosaic: Essays on Persian Language, Literature and Film in Honor of M.R. Ghanoonparvar*, Bethesda, Ibbex Publisher: 2015

۱۲. ترجمه‌های او عبارت‌اند از:

- *on Islam and shi'ism*, by Ahmad Kasravi (Author), California: Mazda: 1990

- *The Battle of Prophets and Wizards: Book 1: The Nostradamus Code and Vampires*, by Amir Moazenzadeh (Author), California: Mazda: 2014

- *The Myth of Creation: A Puppet Show in Three Acts*, by Sadeq Hedayat (Author), Kaya Behkalam (Illustrator), California: Mazda: 1998

- *Savushun: A Novel About Modern Iran*, Washington, DC: Mage Publisher, 1991

- *The Patient Stone*, by Sadiq Chubak (Author), California: Mazda: 1989

- *The Tales Of Sabalan: The Mountain Called Me and on the Edge of the Precipice*, by Mohammad Reza Bayrami (Author), California: Mazda: 2008

14. *Fortune Told in Blood (CMES Modern Middle East Literatures in Translation)*, Center for Middle Eastern Studies University of Texas at Austin, 2008

15. *Red Olive: One Woman's Account of Survival, Revolution and War*, California: Mazda: 2015

۱۶. برای کسب اطلاعات بیشتر دربارهٔ جوایز متعلق به این اثر، رک.

<http://www.yjc.ir/fa/news/158226>

به خوبی توانسته است فضای اثر را در ذهن مخاطب به تصویر بکشد و با زبانی ساده، خواننده را با خود همراه سازد و ماجرا را در مقابل دیدگان او ترسیم سازد؛ به طوری که مخاطب به دور از شرایط بحرانی جنگ در مناطق عملیاتی، به راحتی خود را در سنگر رزمندگان می‌بیند، با آن‌ها زندگی می‌کند، روابط آن‌ها را با یکدیگر درک می‌کند، عقاب را در دستان خود حس می‌کند و حتی خود را در تیمارداری و حس علاقه نسبت به آن، شریک می‌بیند. زبان ساده و روان اثر نیز در دستیابی نویسنده به هدف خود نقش قابل توجهی دارد.

شاید مجموع این صفات و به‌ویژه شخصیت‌های داستان، برخی خوانندگان و منتقدان را بر آن داشته است تا این رمان را در ردیف آثار داستانی ردهٔ سنی نوجوانان قلمداد و ارزیابی کنند، اما نگارنده بر آن است که نظر به ویژگی‌های این اثر در مقایسه با ادبیات داستانی معاصر ایران، بایرانی توانسته است با هنرمندی، اثری دلنشین و جذاب را خلق کند که گذشته از نوجوانان، سایر گروه‌های سنی نیز می‌توانند مخاطب آن باشند و از خواندنش لذت ببرند.

پی‌نوشت‌ها

۱. غالب ترجمه‌های انگلیسی این آثار، به قلم نگارنده معرفی و به مرور در چند قسمت منتشر شده است. برای کسب اطلاعات بیشتر، رک. «معرفی برخی از مهم‌ترین ترجمه‌های کتاب‌های دفاع مقدس»، جمهوری اسلامی، صفحهٔ جبهه و جنگ، قسمت اول: ۲ آذر ۹۳؛ قسمت دوم: ۹ آذر ۹۳؛ قسمت سوم: ۱۶ آذر ۹۳؛ قسمت چهارم: ۲۳ آذر ۹۳؛ قسمت پنجم: ۷ دی ۹۳؛ قسمت ششم: ۹ دی ۹۳؛ قسمت هفتم: ۲۱ دی ۹۳؛ قسمت هشتم: ۲۸ دی ۹۳؛ قسمت نهم: ۳۰ دی ۹۳؛ قسمت دهم: ۱۲ بهمن ۹۳.

2. Paul Sprakman
۳. برای کسب اطلاعات بیشتر از برخی از کاستی‌های ترجمه‌های موجود، رک. «پیش‌درآمدی بر اهداف، موانع و راهکارهای ترجمهٔ ادبیات دفاع مقدس»، فصلنامهٔ هابیل، زمستان ۹۳، شماره ۸ (پیاپی ۱۳)، صص ۷۲-۸۲.

4. *Journey to Heading 270 Degrees*, by Ahmad Dehghan (Author), California: Mazda: 2006.

5. *Chess with the Doomsday Machine*, by Habib Ahmadzadeh (Author) California: Mazda: 2008

6. *A City under Siege*, by Habib Ahmadzadeh (author), California: Mazda: 2010

7. *One Woman's War: Da [Mother]*, California: Mazda: 2014

۸. رک. «پیش‌درآمدی بر اهداف، موانع و راهکارهای ترجمهٔ ادبیات دفاع مقدس»

9. University of Texas at Austin

10. University of Virginia

11. University of Arizona

۱۲. تألیفات او عبارت‌اند از: